

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКА МЕДІАЦІЇ В ІТАЛІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ

Якимчук Наталія Яківна,

orcid.org/0000-0002-4848-2323

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
медіатор



Савенкова Владислава Геннадіївна,

orcid.org/0000-0003-1472-5443

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри фінансового права
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
бізнес медіатор



Сучасна архітектура правосуддя в країнах Європейського Союзу характеризується стратегічним переходом від виключно судового вирішення спорів до розгалуженої системи альтернативного врегулювання (Alternative Dispute Resolution — ADR). Стаття присвячена комплексному аналізу італійського досвіду, який є унікальним об'єктом для дослідження, оскільки Італія стала першою державою ЄС, що запровадила модель обов'язкової медіації. У роботі досліджено історичну генезу примирних процедур, починаючи з 1931 року до прийняття засадничого Законодавчого декрету № 28/2010 та реалізації сучасної реформи Картабія (2022–2023 рр.). Автори здійснюють детальний розгляд чотирьох моделей італійської медіації: добровільної, судової, договірної (*ex contractu*) та обов'язкової. Особливу увагу приділено правовим наслідкам рішення Конституційного суду Італії № 272/2012 та подальшій модернізації законодавства, що дозволило гармонізувати національні норми з Директивою 2008/52/ЄС.

Висвітлено суворі вимоги до професійного статусу медіатора, зокрема правила акредитації згідно з DM 150/2023, систему безперервного підвищення кваліфікації та механізми цивільної відповідальності провайдерів медіаційних послуг. У статті детально проаналізовано фінансово-правові стимули, що забезпечують життєздатність італійської моделі: звільнення від реєстраційного збору, надання податкових кредитів (*tax credit*) та процесуальні санкції за необґрунтовану неучасть у процедурі. На основі емпіричних даних Департаменту статистики Міністерства юстиції Італії доведено високу часову ефективність медіації: встановлено, що медіація дозволяє вирішити спір у середньому за 142 дні, що майже у шість разів швидше за судовий розгляд. Обґрунтовано перспективи імплементації італійської моделі в правову систему України, зокрема в частині запровадження обов'язкового досудового врегулювання у справах щодо спадщини, нерухомості та сімейного бізнесу, що сприятиме системному розвантаженню судової влади та стабілізації цивільного обороту в умовах євроінтеграції.

Ключові слова: медіація, ADR, Італія, реформа Картабія, обов'язкова медіація, цивільне судочинство, мирова угода, Міністерство юстиції Італії, податкові стимули, правосуддя.

Iakymchuk Nataliia, Savenkova Vladyslava. Legal framework and vtdiation practice in italy: theoreticaland practical points

The contemporary architecture of justice within the European Union is characterized by a strategic transition from exclusively judicial dispute resolution toward a diversified system of Alternative Dispute Resolution (ADR). This article provides a comprehensive analysis of the Italian experience, which serves as a unique subject of research since Italy was the first EU member state to implement a mandatory mediation model. The study explores the historical evolution of conciliation procedures, starting from 1931 to the adoption of the fundamental Legislative Decree No. 28/2010

and the implementation of the recent Cartabia Reform (2022–2023). The author examines four distinct models of Italian mediation: voluntary, court-ordered, ex contractu, and mandatory (as a condition of admissibility). Particular emphasis is placed on the legal consequences of the Italian Constitutional Court's Decision No. 272/2012 and the subsequent modernization of legislation, which ensured the harmonization of national norms with Directive 2008/52/EC. The article details the stringent requirements for the professional status of mediators, including accreditation rules under DM 150/2023, the system of continuous professional development, and the civil liability mechanisms for mediation service providers. A thorough analysis is conducted on the financial and legal incentives ensuring the viability of the Italian model: exemptions from registration fees, the provision of tax credits, and procedural sanctions for unjustified non-participation. Based on empirical data from the Department of Statistics of the Italian Ministry of Justice, the high temporal efficiency of mediation is proven: it is established that mediation allows for dispute resolution in an average of 142 days, which is nearly six times faster than traditional litigation. The article justifies the prospects for implementing the Italian model into the legal system of Ukraine, particularly regarding the introduction of mandatory pre-trial settlement in inheritance, real estate, and family business disputes. Such implementation would facilitate the systematic decongestion of the judiciary and stabilize civil commerce in the context of European integration.

Key words: mediation, ADR, Italy, Cartabia Reform, mandatory mediation, civil litigation, settlement agreement, Ministry of Justice, tax incentives, judicial efficiency, European Union law.

Актуальність дослідження досвіду Італії щодо запровадження обов'язкової медіації обумовлена поєднанням конституційних передумов і євроінтеграційних зобов'язань України. Відповідно до статті 124 Конституції України законом може бути визначений обов'язковий досудовий порядок врегулювання спорів, що створює нормативну основу для впровадження процедур альтернативного вирішення спорів, зокрема медіації, як умови звернення до суду. Водночас Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 21 травня 2008 року, не встановлюючи прямого обов'язку запровадження обов'язкової медіації, визнає допустимість таких моделей за умови дотримання принципу ефективного доступу до правосуддя. У цьому контексті досвід Італії є особливо релевантним, оскільки демонструє складний процес нормативного становлення інституту обов'язкової медіації крізь призму конституційного контролю та подальшого законодавчого вдосконалення механізмів її застосування. Аналіз італійської моделі дозволяє **оцінити невирішені раніше правові межі** запровадження обов'язкових примирних процедур, критерії їх сумісності з правом на судовий захист та можливості їх впровадження в правову систему України з урахуванням стандартів права Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти правового регулю-

вання та функціонування інститутів медіації та примирення в Італії досліджували ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема Н. Горбенко [1], О. Заверуха [2], А. Мягкий [3], Т. Кисельова [4], Б. Олексій [5], М. Хлистік [6], А. Бруні, І. Сендрет, Ф. Пітер Філліпс, Дж. Ромуальді [7], М. Айбарс Тунка та інші. Однак, на нашу думку, особливості італійської моделі медіації, зокрема обов'язкової, потребують більш глибокого дослідження та висвітлення.

Метою статті є комплексне дослідження генезису та сучасного стану правового регулювання інституту медіації в Італії, виявлення особливостей італійської моделі обов'язкового досудового врегулювання спорів, а також обґрунтування фінансово-правових та процесуальних стимулів, що забезпечують її ефективність, з метою визначення перспектив адаптації цього досвіду в правову систему України.

Виклад основного матеріалу. Історія впровадження способів альтернативного вирішення спорів, зокрема примирення, в Італії має глибоке коріння і сягає Зведеного тексту законів про громадську безпеку 1931 року, який передбачав дружнє вирішення приватних розбіжностей за участю органів громадської безпеки. Подальше закріплення судового примирення в Цивільному процесуальному кодексі 1942 року свідчило про поступову інтеграцію примирних процедур у судову систему. Однак, етап справжнього розви-

тку комерційної медіації розпочався наприкінці 1990-х років із прийняття законодавчих актів, що сприяли створенню при торгових палатах палат арбітражу та примирення. Визначальним кроком стало ухвалення Законодавчого декрету № 28/2010, який, імплементуючи Директиву 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи «Про деякі аспекти медіації в цивільних та господарських справах» (*Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters*) [8], встановив комплексне правове регулювання цивільної та комерційної медіації. Італійська система пройшла кілька етапів становлення, включаючи фази добровільної та обов'язкової медіації з подальшим коригуванням обсягу обов'язкових спорів та запровадження попередньої медіаційної зустрічі у визначених категоріях справ [9].

Після рішення Конституційного суду Італії № 272/2012, яким було визнано неконституційними правові положення Законодавчого декрету 2010 року про обов'язкову медіацію [10], а саме статтю 5, пункту 1 d.lgs. № 28/2010, де закріплено обов'язкову спробу медіації, а також інші положення, пов'язані з обов'язковою процедурою, через перевищення делегованих Урядом повноважень, на основі статті 76 Конституції Італії.

Італійський уряд повторно запровадив процедуру обов'язкової медіації, щоправда дещо зміненої (модернізованої), за допомогою Законодавчого декрету № 69 від 19 червня 2013 р. про термінові розпорядження щодо відновлення економіки (Декрет 69/2013), який пізніше був затверджений Конгресом як повноцінний Закон № 98/2013 [11]. Ним знову було встановлено обов'язковість медіації як способу (процедури) досудового врегулювання - окремих цивільних і комерційних спорів, зокрема щодо спорів з питань земельних, комунальних послуг, сімейних, оренди майна [12; 13]. Така змінена та знову запроваджена процедура медіації у цивільних та комерційних справах була визнана Законом «обов'язковою» для деяких питань та протягом експериментального періоду в чотири роки, протягом якого Міністерство юстиції повинно

було провести подальші дії за результатами, конкретно виявленими на практиці. Закон від 9 серпня 2013 року № 98 (яким перетворено Декрет № 69/2013) було прийнято з метою зменшення надмірного навантаження на італійські суди, а також запобігання додатковим затримкам в італійських судових процесах, які були визнані неприпустимими.

Цей акт реінтегрував обов'язкову медіацію, але вже з деякими зміненими умовами (наприклад, початковою "інформаційною сесією", можливістю сторін відмовитись після неї від медіації тощо). І з 20-21 вересня 2013 року система обов'язкової медіації знову запрацювала в оновленому вигляді [11]. Основні правила медіації (як добровільної, так і обов'язкової для певних справ) на сьогодні регулюються саме правовими положеннями Закону № 98/2013, які містить перелік справ з обов'язковою медіацією [14].

На сьогодні в італійській юрисдикції функціонують чотири засадничі моделі медіації:

1. *Добровільна*: ініціюється сторонами і можлива в кожній цивільній та комерційній справі, на основі прав, які вважаються доступними.

2. *Судова (за призначенням суду)*: суддя має право на будь-якій стадії провадження, але до останнього слухання, зобов'язати сторони пройти процедуру медіації (навіть у випадках, якщо процедура не є обов'язковою), встановивши 15-денний термін для вибору постачальника послуг медіації.

3. *Договірна (Ex contractu)*: обумовлена наявністю медіаційного застереження у договорі або статутних документах юридичної особи. У такому разі спроба примирення є обов'язковою досудовою стадією, без якої звернення до арбітражу чи суду вважатиметься передчасним.

4. *Обов'язкова (умова допустимості позову)*: законодавчо встановлений обов'язок пройти медіацію перед зверненням до суду у визначених категоріях справ. Предметами спору є: сусідські спори (кондомініум); майнові права, спадщина; поділ майна; трасти та нерухомість; сімейний бізнес; спори між орендодавцями та орендарями; позики;

лізинг компаній; медична, парамедична та клінічна недбалість; наклеп; страхові, банківські та фінансові контракти [10]. Порівняно з попереднім Декретом № 28/2010, який, як зазначалося раніше, було визнано неконституційним, справи, пов'язані з відшкодуванням шкоди, завданої рухом транспортних засобів та човнів, а також процедури попередньої технічної консультації для врегулювання спору, з переліку обов'язкових для проведення процедури медіації виключені.

В італійській правовій доктрині та законодавстві [15] проведено чітке розмежування між поняттями «медіація» та «примирення». *Медіація* визначається як процедура - структурований процес, у якому незалежна третя сторона (медіатор) сприяє комунікації між суб'єктами конфлікту для пошуку взаємно прийнятного рішення. *Примирення* (concordia) трактується як результат - успішне завершення медіаційного процесу, зафіксоване у формі мирової угоди.

Сфера застосування медіації охоплює цивільні, комерційні, корпоративні, приватні фінансові, сімейні та трудові спори. Однак існують суворі обмеження, наприклад, у кримінальному процесі медіація допустима лише у справах за приватною скаргою та щодо неповнолітніх. Директива 2008/52/ЄС виключає можливість медіації у справах, де держава реалізує свої владні функції — зокрема у податкових, митних та адміністративних спорах [8].

Після кризи, що виникла в системі правосуддя Італії внаслідок пандемії COVID-19, було розроблено план відновлення та стійкості Італії ("Piano Nazionale di Ripresa e di Resilienza" (PNRR)) як реакцію на нагальну потребу сприяти потужному відновленню та, серед іншого, скоротити кількість справ, що очікують розгляду, на 90% до 2026 року [14].

Це обумовило якісно новий етап еволюції італійської моделі ADR, яким стало впровадження, так званої, «реформи Картабія» (*Riforma del processo civile* (*Riforma Cartabia*)), впровадженої Законом № 206 від 26 листопада 2021 року, яким було делеговано Уряду право прийняти правового акту для скорочення часу, необхідного для цивільного провадження.

В результаті було прийнято Законодавчий декрет № 149 від 10 жовтня 2022 року [16], що вніс системні зміни до Цивільного процесуального кодексу та спеціального законодавства про медіацію, розширено коло суб'єктів, що підлягають медіації, та запроваджено адміністративні та фіскальні стимули, а також процесуальні санкції у разі неучасті в медіації без обґрунтованої причини. Новели декрету були спрямовані не лише на розширення кола справ із обов'язковим досудовим порядком врегулювання, а й на суттєве посилення фінансових преференцій для учасників процедури, що зробило медіацію найбільш раціональним шляхом захисту прав. Відповідно до змін, внесених Законодавчим декретом № 149/2022, обов'язкова медіація поширена також на: асоціацію через участь («associazione in partecipazione»), угоди про консорціум та франчайзинг, договори про надання послуг («contratto d'opera»), мережу, угоди про постачання, спори між членами партнерства та угоди про субпостачання. Неучасть в обов'язковій медіації дозволяє судді враховувати позасудову поведінку сторони в процесі медіації та, зокрема, використовувати неучасть сторони як доказ (стаття 12-bis, d.lgs. n. 28/2010).

Реформа Картабія [16] стала визначальним етапом модернізації цивільного судочинства Італії, спрямованим на радикальне підвищення ефективності та оперативності національного правосуддя. Основним вектором законодавчих змін виступило розширення інституту альтернативного вирішення спорів (ADR), що повністю корелює із зобов'язаннями країни перед ЄС щодо системного розвантаження судових інстанцій. У межах реформи процедура медіації зазнала глибокої трансформації, яка проявилася у суттєвому підвищенні стандартів професійної акредитації фахівців та розширенні переліку категорій справ, де досудове врегулювання є імперативною умовою допустимості позову.

Ключові положення Законодавчого декрету № 149 суттєво модернізували інституційне середовище медіації в Італії через внесення системних змін до законодавства. Зокрема, статтю 7 розширено перелік категорій спорів, для яких процедура медіації є обов'язковою умовою

допустимості судового розгляду (*condizione di procedibilità*), додавши до них правовідносини у сферах франчайзингу, консорціумів та партнерських угод. Процесуальний аспект реформи полягав у встановленні чітких часових меж медіаційного провадження, що обмежене тримісячним строком із можливістю пролонгації на аналогічний період за консенсусом сторін.

Процедура медіації в Італії чітко регламентована. Вона передбачає подання запиту до акредитованого постачальника медіаційних послуг, призначення акредитованого медіатора, проведення обов'язкової попередньої зустрічі, а також спільних та/чи приватних сесій. Конфіденційність є одним з основоположних принципів медіації, захищаючи інформацію, отриману під час процедури, від використання в подальших судових провадженнях, за винятком передбачених законом випадків. Італія впровадила жорстку систему державного контролю над ринком медіаційних послуг. Медіатори та органи медіації (*Organismi di mediazione*) обов'язково мають бути внесені до відповідних реєстрів Міністерства юстиції Італії. Без цього їхня діяльність не має юридичної сили, а досягнуті угоди не отримують статусу виконавчого документа. На нашу думку, важливою особливістю правового регулювання медіації в Італії є те, що всі адвокати, зареєстровані в професійних асоціаціях, мають статус медіаторів *ex lege* (за законом), проте вони зобов'язані пройти спеціальну підготовку з техніки медіації для фактичного здійснення діяльності в органах медіації.

Основні вимоги до медіатора є наступними: ступінь бакалавра або наявність статусу члена професійної колегії (адвокат, нотаріус, бухгалтер тощо). Згідно з правилами DM 150/2023 [17] [8], для первинної акредитації необхідно пройти курс тривалістю не менше 80 годин, який включає теоретичну підготовку та практичні симуляції. Підвищення кваліфікації передбачає не менше 18 годин кожні два роки та обов'язкову участь (у формі асистування або спостереження — *tirocinio assistito*) у щонайменше десяти медіаціях протягом дворічного циклу. Також існує заборона на отримання гонорару безпосередньо від сторін (оплата лише через

орган медіації) та обов'язкова декларація про незалежність перед кожним кейсом (перед кожною справою медіатор підписує документ, де підтверджує відсутність конфлікту інтересів).

Відповідно до італійського законодавства, медіатор несе відповідальність за умисні порушення, грубу недбалість або розголошення конфіденційної інформації. Медіатора можуть не лише виключити з реєстру, а й притягнути до цивільної або, у певних випадках, кримінальної відповідальності. Провайдери медіаційних послуг зобов'язані мати страхування цивільної відповідальності. Мінімальна сума покриття за законом становить 500 тисяч євро. Це гарантує захист сторін у разі професійних помилок, що призвели до збитків.

Ефективність італійської моделі підкріплюється потужною системою фінансових преференцій. Зокрема, угоди, досягнуті в процесі медіації, звільняються від реєстраційного збору (*imposta di registro*) у межах суми до 100 тисяч євро. Окрему увагу приділено стимулюванню позасудового врегулювання через механізм податкових преференцій, що передбачає суттєве збільшення податкового кредиту (*tax credit*) для суб'єктів, які завершують спори підписанням мирової угоди. Крім того, сторони мають право на податковий кредит у розмірі до 600 євро на відшкодування витрат на медіатора та послуги адвоката, що робить процедуру не лише швидшою, а й економічно вигіднішою за судовий процес.

Статистичний моніторинг, що здійснюється Департаментом статистики Міністерства юстиції Італії, дозволяє об'єктивно оцінити життєздатність національної моделі медіації та її вплив на загальну архітектуру правосуддя. Аналіз емпіричних даних за період останнього десятиліття свідчить про сталу динаміку звернень до позасудових методів вирішення спорів. Зокрема, щорічна кількість нових медіаційних проваджень стабільно перевищує показник у 250 тисяч справ [18], що вказує на сформовану правову культуру використання ADR-інструментів як альтернативи традиційному судочинству.

Дослідження тематичної структури конфліктів дозволяє виокремити сфери, де медіація демонструє найвищий рівень

залученості сторін. Згідно з офіційними звітами, пікові показники фактичної участі суб'єктів у процедурі спостерігаються у спадкових спорах (66%) та справах щодо майнових прав (58%) [9]. Така тенденція пояснюється специфікою цих правовідносин, де збереження міжособистісних зв'язків та пошук гнучких рішень часто мають більший пріоритет, ніж отримання судового рішення.

Одним із ключових критеріїв ефективності італійської системи є показник успішності переговорів після подолання стадії першої ознайомчої зустрічі. За умови добровільної згоди сторін на продовження процесу, результативність (укладення мирової угоди) фіксується на рівні 44,8–45,9% [19]. На нашу думку, цей показник є критично важливим для оцінки якості роботи медіаторів та довіри суспільства до інституту медіації загалом.

Найбільш вагомим аргументом на користь інтеграції медіаційних процедур, наприклад у цивільний процес, залишається їхня часова ефективність. Законодавчий декрет № 28/2010 нормативно закріпив стислі терміни вирішення спорів (ст. 6), що, згідно з офіційними статистичними звітами Міністерства юстиції Італії (2024 рік), призвело до реального скорочення тривалості розгляду справ у порівнянні із судовим порядком. Порівняльний аналіз демонструє суттєву диференціацію термінів вирішення спорів: середня три-

валість медіації, що завершилася угодою, становить 142 дні, у той час як середній термін розгляду аналогічної справи в італійських судах першої інстанції сягає 882 днів [20]. Таким чином, використання медіації забезпечує прискорення правового врегулювання конфлікту майже у шість разів, що є стратегічним фактором для стабільності цивільного обороту та розвантаження судової системи.

Італійська модель медіації пройшла шлях від добровільної ініціативи до високоефективного механізму обов'язкового досудового врегулювання, ставши взірцем для країн ЄС. Нове регулювання запровадило комплексні механізми стимулювання сторін, включаючи розширену систему податкових пільг та легалізацію дистанційного формату проведення сесій, що забезпечує гнучкість сучасного правового середовища. Успішна імплементація цих положень дозволила Італії сформувати одну з найбільш досконалих у світі моделей комерційної медіації, яка гармонійно поєднує жорсткий державний контроль із високим рівнем довіри з боку бізнес-спільноти. Реформа Картабія 2022–2023 рр. закріпила перехід до цифрової медіації та встановила жорсткі професійні стандарти, що мінімізує ризики для учасників. Для України італійський досвід є цінним у контексті впровадження обов'язкової медіації у справах про поділ майна, спадкові та господарські спори, де суди наразі є надмірно перевантаженими.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Горбенко Н.О. Правове регулювання альтернативних способів вирішення податкових спорів. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право». Державний науково-дослідний інститут, Міністерство внутрішніх справ України. Київ, 2024.
2. Заверуха О. Правова природа медіації та практика її застосування у процесі вирішення податкових спорів. *Law. State. Technology*. 2023. Вип. 2. С. 3–10. DOI:10.32782/LST/2023-2-1
3. Мякий А. Медіація у податкових спорах – цивілізований шлях пошуку компромісу. 28.01.2020. DOI:10.32782/TNU-2707-0581/2024.5/11
4. Кисельова Т. Інтеграція медіації в судову систему України. *Програмний документ, підготовлений у рамках проекту Ради Європи «Підтримка впровадженню судової реформи в Україні»*. URL: <https://rm.coe.int/kyselova-t-mediation-integartion-ukr-new-31-07-2017/168075c1e7>
5. Борис Олексій. Медіація: міжнародний досвід та українські реалії. *Юридична Газета online* : вебсайт. URL: <https://jur-gazeta.com/golovna/mediaciya-mizhnarodniy-dosvid-ta-ukrayinski-realiyi-.html>
6. Хлистік М.А. Медіація: досвід європейських країн та перспективи для України. *Нове українське право*. 2022. Випуск 6. Том 2. С. 190-196. DOI: 10.51989/NUL.2022.6.2.30

7. Romualdi G. Problem-Solving Justice and Alternative Dispute Resolution in the Italian Legal Context, (2018) 14(3) Utrecht Law Review 53.

8. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. *Official Journal of the European Union*. 2008. L 136. P. 3–8. URL: <http://data.europa.eu/eli/dir/2008/52/oj>

9. Bruni A. Mediation in Italy / Alessandro Bruni. *Concilia LLC. Lexology*. URL: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d0faf894-e442-46f9-9fee-dfb1f78ddd4a>

10. F. Peter Phillips The new law on mandatory attempt of mediation in Italy BY Alessandro Bruni. Business Conflict Management LLC. December 12, 2013. URL: https://www.businessconflictmanagement.com/blog/2013/12/italy-update/?utm_source=chatgpt.com

11. The return of the Italian mandatory mediation procedure. MDM Studio Legale. URL: https://mdmlex.com/insights/eu-law/2013/the-return-of-the-italian-mandatory-mediation-procedure/?utm_source=chatgpt.com

12. Комплексний аналіз поточного контексту, бар'єрів та можливостей для розвитку медіації з рекомендаціями щодо розвитку та впровадження медіації в Україні. 13 травня 2019 р. USAID / UKRAINE. URL: https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/New-Justice_Comprehensive_Analyses_on_Mediation_for_Ukraine_Ales_Zalar_UKR.pdf

13. Борис Олексій. Медіація: міжнародний досвід та українські реалії. *Юридична Газета online* : вебсайт. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/mediaciya-mizhnarodniy-dosvid-ta-ukrayinski-realiyi-.html>

14. Ilaria Cendret, Murat Aybars Tunca. The Mediterranean amicable dispute resolution methods: a mediation comparison between Italy and Türkiye. UE e internazionale. 18 Febbraio 2025. URL: https://ius-giuffreli-it.ezproxy.unicatt.it/dettaglio/11118269/the-mediterranean-amicable-dispute-resolution-methods-a-mediation-comparison-between-italy-and-turkiye?utm_source=chatgpt.com

15. Про медіацію в цивільних та комерційних справах : Законодавчий декрет Італії від 04 березня 2010 р. № 28 (Decreto Legislativo 28/2010). *Normattiva: il portale della legge vigente*. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2010-03-04;28>

16. Про реалізацію закону від 26 листопада 2021 року № 206 щодо делегування Уряду повноважень стосовно ефективності цивільного процесу та перегляду дисципліни інструментів альтернативного вирішення спорів : Законодавчий декрет Італії від 10 жовтня 2022 р. № 149. *Normattiva: il portale della legge vigente*. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2022-10-10;149>

17. Про встановлення критеріїв та порядку ведення реєстру медіаторів та переліку установ, що здійснюють підготовку : Декрет Міністерства юстиції Італії від 24 жовтня 2023 р. № 150 (Decreto Ministeriale 150/2023). *Normattiva: il portale della legge vigente*. URL: <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:ministero.giustizia:decreto:2023-10-24;150>

18. Ministero della Giustizia. La mediazione civile e commerciale in Italia: Statistiche anni 2018-2023 / Dipartimento per gli affari di giustizia. URL: <https://dati statistiche.giustizia.it/>

19. Evaluation of European judicial systems: Italy country profile / CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice). *Council of Europe, 2022-2024*. URL: <https://www.coe.int/en/web/cepej>

20. Civil Mediation in Italy – Year 2024 : Official Statistics Report / Ministry of Justice of Italy; Department of Justice Affairs. Rome, 2024. 35 p. URL: https://dati statistiche.giustizia.it/cmsresources/cms/documents/Civil_mediation_in_Italy_Year_2024_ENG.pdf

Дата першого надходження статті до видання: 22.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 08.05.2026



Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)